

Europarådets landskapskonvensjon

**LANDSKAPSUNDERVISNING:
AKTIVITETER FOR GRUNNSKOLEN**

Pedagogisk hefte

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Europarådets landskapskonvensjon
**LANDSKAPSUNDERVISNING:
AKTIVITETER FOR GRUNNSKOLEN**
Pedagogisk hefte

Europarådet

Fransk versjon:

*Activités d'éducation au paysage pour
l'école primaire – Livret pédagogique*
ISBN 978-92-871-8665-2

Meninger som uttrykkes i dette
heftet, står for forfatterens regning
og gjenspeiler ikke nødvendigvis
Europarådets offisielle politikk

Med enerett. Kommunikasjons-
direktoratet (F-67075 Strasbourg
Cedex eller publishing@coe.int).

Omslag og formgivning: Departement
for produksjon av dokumenter og
publikasjoner (SPDP), Europarådet

Tegninger til aktivitetene 1–16, 18–24:
Rosalina Pena Vila

Tegning til aktivitet 17:
G. Fernández Tatjer

Fotografier av aktivitetene: Maria del
Tura Bovet Pla, Jordi Ribas Vilàs, Rosalina
Pena Vila, Marta Travé Sánchez

Omslagsfoto:
Gian Paolo Bardazza, *Helianthus*

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>
ISBN 978-92-871-9083-3

© Europarådet, 2021
Trykking ved Europarådet

Europarådets landskapskonvensjon
European Spatial Planning
and Landscape Series, 2021, No. 121

Redaksjonssjef: Maguelonne Déjeant-Pons
i samarbeid med Susan Moller og Eva Nagy

www.coe.int/en/web/landscape

Innhold

Forord	5
Innledning	7
1. Aktiviteter for å sanse landskapet	9
Aktivitet 1 – Se landskapet	10
Aktivitet 2 – Lytte til landskapet	12
Aktivitet 3 – Berøre landskapet	14
Aktivitet 4 – Lukte landskapet	16
Aktivitet 5 – Smake landskapet	18
Aktivitet 6 – Føle landskapet	20
2. Aktiviteter for å identifisere landskapet	23
Aktivitet 7 – Hva er det?	24
Aktivitet 8 – Er dette hva det ser ut som?	26
Aktivitet 9 – Annerledes, men nesten lik	28
Aktivitet 10 – Enda vanskeligere	30
Aktivitet 11 – Nært eller langt avsted	32
3. Aktiviteter for å analysere landskapet	35
Aktivitet 12 – Plantevekst	36
Aktivitet 13 – Spor av dyr	38
Aktivitet 14 – Menneskets fotavtrykk	40
Aktivitet 15 – Hva er det som foregår her?	42
Aktivitet 16 – Hva dannes først?	44
Aktivitet 17 – Landskapets magi og endringer	46
4. Aktiviteter for å reflektere over landskapet	49
Aktivitet 18 – Planlegg et område!	50
Aktivitet 19 – Hva tror du ville skjedd hvis ...?	52
Aktivitet 20 – Du bestemmer	54
5. Aktiviteter for å rapportere om landskapet	57
Aktivitet 21 – Landskapsstien (-turen)	58
Aktivitet 22 – Vårt landskap	60
Aktivitet 23 – Mitt landskapsalbum	62
Aktivitet 24 – Sånn er mitt landskap	64
Oppsummering	67

Forord

“Et menneske uten et landskap er ingenting”

José Ortega y Gasset

Europarådets landskapskonvensjon (ETS No. 176 og 219) gjelder for partenes territorium i sin helhet og dekker naturområder, spredtbygde områder, by- og tettsteder. Den omfatter landarealer, vassdrag og fjord-, kyst- og havområder. Den gjelder landskap som kan betegnes som særlig verdifulle, og mer hverdagslige landskap inkludert forringede landskap eller landskap i forfall.

Alle medlemsland forplikter seg til å “erkjenne i egen lovgivning at landskapet er et vesentlig element i folks omgivelser, et uttrykk for mangfoldet i deres felles kultur- og naturarv samt et fundament for deres identitet” (artikkel 5a i konvensjonen).

Konvensjonen slår fast at landskapet spiller en viktig rolle av allmenn interesse i kulturell, økologisk, miljømessig og sosial forstand, at det utgjør en ressurs for økonomisk aktivitet, og at vern, forvaltning og planlegging av landskap kan bidra til å skape lokale kulturer og arbeidsplasser. Konvensjonen understreker at landskapet er en viktig faktor i alle menneskers livskvalitet og et vesentlig element i den enkeltes individuelle og sosiale trivsel og helse. Vern, forvaltning og planlegging av landskap innebærer “rettigheter og ansvar for alle” (fra konvensjonens innledning).

I landskapskonvensjonen gjelder følgende definisjoner (artikkel 1):

- ▶ “Landskap” betyr et område, slik folk oppfatter det, hvis særpreg er et resultat av påvirkningen fra og samspillet mellom naturlige og/eller menneskelige faktorer.
- ▶ “Landskapspolitikk” betyr de kompetente offentlige myndigheters utforming av generelle prinsipper, strategier og retningslinjer som gjør det mulig å iverksette bestemte tiltak med sikte på vern, forvaltning og planlegging av landskaper.
- ▶ “Mål for landskapskvalitet” betyr, for et bestemt landskap, de kompetente offentlige myndigheters utforming av publikums ønsker når det gjelder særtrekkene i landskapet i deres omgivelser.
- ▶ “Landskapsvern” betyr tiltak for å bevare og opprettholde viktige og karakteristiske trekk i et landskap når det er berettiget ut fra dets natur- og kulturminneverdi, som følge av dets naturlige utforming og/eller menneskers aktivitet.
- ▶ “Landskapsforvaltning” betyr tiltak som sikrer regelmessig skjøtsel av et landskap, slik at forandringer som forårsakes av sosiale, økonomiske og miljømessige prosesser, styres og samordnes med sikte på en bærekraftig utvikling.
- ▶ “Landskapsplanlegging” betyr sterke framtidrettede tiltak som tar sikte på å forbedre, istandsette og skape landskap.

Konvensjonen slår fast at partene forplikter seg til å øke bevisstheten i det sivile samfunn, i private organisasjoner og hos offentlige myndigheter om landskapets verdi, dets rolle og forandringer i landskapet. I den forbindelse skal de fremme:

- ▶ opplæring av spesialister i faglig vurdering og fysisk forvaltning av landskap,
- ▶ tverrfaglige opplæringsprogrammer i landskapspolitikk, vern, forvaltning og planlegging for fagpersoner i privat og offentlig sektor samt for berørte organisasjoner,
- ▶ undervisningsopplegg i skoler og universiteter som innen aktuelle fagområder tar opp landskapets verdi og spørsmål som reises i forbindelse med vern, forvaltning og planlegging.

Anbefaling CM/Rec(2015)7 fra Europarådets ministerkomité til medlemsstatene om pedagogisk materiell for landskapsundervisning i grunnskolen er utarbeidet på grunnlag av arbeidet som er nedlagt i Europarådets arbeidsgruppe for landskap og undervisning. Den ble presentert på Europarådets konferanse om den europeiske landskapskonvensjon (Strasbourg, 18.–20. mars 2015) og deretter på møtet i Europarådets styringskomité for kultur, kulturarv og landskap (Strasbourg, 1.–3. juni 2015). Arbeidsgruppen har bestått av nasjonale representanter med ansvar for å iverksette den europeiske landskapskonvensjon og en representant fra Europarådets styringskomité for utdanningspolitikk og -praksis.

Arbeidsdokumentene (CDCPP (2015) 15 Till.) er utarbeidet av Europarådets eksperter ved fakultet for geografi og historie ved Universitetet i Barcelona (Spania), professor og forsker Maria del Tura Bovet Pla, Jordi Ribas Vilàs og Rosalina Pena Vila, i samarbeid med professor i landskapsarkitektur ved Universitetet i Genova (Italia) Annalisa Calcagno Maniglio. Arbeidet ble støttet økonomisk av Departementet for miljø, landbruk og bærekraftig utvikling i Andorra, Miljødepartementet i Finland, Departementet for bærekraftig utvikling og energi i Frankrike, Kommunal- og moderniseringsdepartementet i Norge, Miljøverndepartementet i Serbia og Det føderale miljødirektoratet i Sveits.

Det foreliggende pedagogiske heftet «*Landskapsundervisning: aktiviteter for grunnskolen*» oppsummerer arbeidet som er nedlagt. Det er utarbeidet av leder av Europarådets Landskaps-, miljø- og beredskapsavdeling Maguelonne Déjeant-Pons og administrativ assistent i Europarådet Susan Moller, med bidrag fra jurist ved Universitetet i Odessa Veronika Strilets (Ukraina) og eksperter i statsvitenskap og internasjonale relasjoner Aurélie D. Majeldi, Bénédicte Blaudeau og Marie Boucher (Frankrike).

Aktivitetene som presenteres i dette heftet, kan gjennomføres innenfor rammene av både formell og uformell undervisning. De kan vekke elevenes interesse for landskapets mangfoldige dimensjoner og slik gjøre dem til aktører i og forkjempere for landskap i vid forstand.

Maguelonne Déjeant-Pons

Administrerende sekretær for Europarådets landskapskonvensjon

Innledning

Mål

Målet med landskapsundervisning er å vekke elevenes nysgjerrighet og interesse for landskap ved å få dem til å:

- ▶ tenke gjennom hva de tenker på som "landskap": Er det der de bor, eller er det et annet sted?
- ▶ studere landskapets miljømessige, sosiale, kulturelle og økonomiske dimensjoner, både i tid og rom.
- ▶ forstå at det som preger et landskap, er et resultat av naturlige og menneskelige faktorerets opptreden og samhandling.
- ▶ se på landskapet som et åpent system i kontinuerlig utvikling.
- ▶ forstå utfordringene forbundet med vern, forvaltning og planlegging av landskap.
- ▶ ta hensyn til den særlige verdien som landskapet har for berørte parter og innbyggere i området.
- ▶ forestille seg sin egen mulige rolle i tilknytning til landskapet når det gjelder bærekraftig og balansert utvikling, som individer og samfunnsmedlemmer.

Metode

Aktivitetene spenner over flere fagområder og kan gjennomføres tverrfaglig. De kan dreie seg om alle typer landskap (naturlige, halvnaturlige, landlige, urbane eller halvurbane), i nærmiljøet eller på fjerne steder. Det kan være "hverdagslige" landskap, særegne landskap eller landskap i forfall.

Aktivitetene kan organiseres på eller utenfor skolens område. Elevene blir spesielt motivert av aktiviteter utendørs. De kan også søke i mediasamlinger og gjennomføre spørreundersøkelser.

Aktivitetene er laget for å kunne gjøres individuelt og gruppevis. Elevenes egne familiemedlemmer og andre personer kan også være med – ofte kan det berike samtalen og styrke relasjonene på tvers av generasjoner.

Aktivitetene gjennomføres i fem pedagogiske sekvenser. Disse går ut på å sanse landskapet, identifisere landskapet, analysere landskapet, reflektere over landskapet og rapportere om landskapet.

Noen aktiviteter er inspirert av tradisjonelle leker. Læreren kan tilpasse dem til den konteksten de gjennomføres i.

1. Aktiviteter for å sanse landskapet

Formålet med sanseaktiviteter knyttet til landskap er å forstå landskapet gjennom sanser, tanker og følelser.

Målsettinger

- ▶ observere vesentlige eller særpregede aspekter ved et landskap, både naturlige og de som er resultat av menneskelige inngrep.
- ▶ se på problemstillinger knyttet til landskapets funksjonalitet og balanse.
- ▶ vurdere landskapet som et levende miljø og en kilde til inspirasjon og kreativitet.

Tips

- ▶ Legg til rette for kontinuitet i aktivitetene, både på skolen og andre steder.
- ▶ Gi barna tid nok til å fullføre individuelle oppgaver før de går over til gruppearbeid.

Aktivitet 1 – Se landskapet

Formål

Sanse landskapet med blikket.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstfag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Helst utendørs, eventuelt i klasserommet.

Når

Hele dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 20 til 60 minutter.

Utstyr

Utendørs: skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter. I klasserommet: visuelle fremstillinger av landskap (fotografier, tegninger, malerier).

Hvordan

Utendørs: Elevene går langs en sti/turvei mens de observerer former og farger i landskapet. De merker seg formene i landskapet (omriss av fjell, byer, markene med sin geometri, formen på tettsteder, buktende elver, bekker, veier, hageganger, konturer langs kystlinjen og rundt vann og tjern, og så videre). De tegner landskapet ved å gjengi formene og fargetonene de observerer.

I klasserommet ser elevene på fremstillinger av landskap og vurderer om de med samme former og farger faktisk er like eller forskjellige. Dette drøftes i plenum.

Kjernepunkter

Med synet kan vi skille mellom landskap med forskjellig struktur og dynamikk ved å se på former og farger.

Tidspunkt på dagen og værforhold påvirker lyset.

Etter et første estetisk inntrykk av landskapet kan man gå nærmere inn på landskapets mangfoldige kvaliteter.

Aktivitet 2 – Lytte til landskapet

Formål

Sanse landskapet gjennom hørselen.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstfag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Helst utendørs, eller i klasserommet.

1 Når

Utendørs, hele dagen (pass på at det faktisk er mulig å høre lyder). I klasserommet, hele dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 20 til 60 minutter.

Utstyr

Utendørs: skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter. I klasserommet: opptak av lyder og støy i ulike landskap, og fremstillinger av disse landskapene (fotografier, tegninger, malerier).

Hvordan

Utendørs går elevene langs en sti/turvei (med lyttepunkter) hvor det er forskjellige lyder (disse varierer som regel med årstid og tidspunkt på dagen). Elevene lukker øynene og teller innenat hvor mange lyder de kan høre, og prøver å huske dem. De tar opptak av dem for å komponere et "lydlandskap" (fange stedets lydbilde). De tegner landskapet for å kunne huske det.

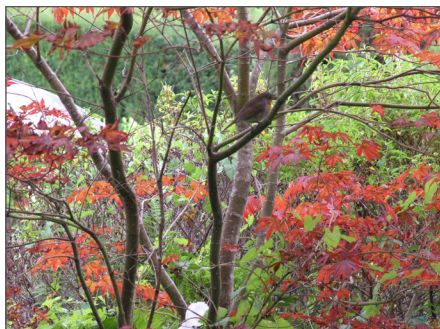
I klasserommet lytter elevene til opptak av lyder fra forskjellige landskap. De tar notater om det de hører, og tegner landskapet som lydene gir assosiasjoner til. De undersøker om disse lydene er vanlige å høre i bestemte landskap eller ikke, og har en drøfting i plenum.

Kjernepunkter

Hørselen gir informasjon om landskapet. Åpenbar støy er lett å høre, men noen lyder må man lytte veldig godt etter for å skille ut.

Et lydlandskap er den totale sammensetninger av lyder og støy som definerer et miljø (sted). Alle landskap har et bestemt lydbilde.

De mest fremtredende lydene og støyelementene i et landskap gir som regel en indikasjon på landskapets karakter. Om det er et by-, landbruks- eller naturlandskap.

Aktivitet 3 – Berøre landskapet

Formål

Sanse landskapet gjennom berøring.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstoffag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Utendørs og i klasserommet.

Når

Hele dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 25 til 60 minutter.

Utstyr

Gjennomsiktige poser (til innsamling av landskapsprøver), skjerf til å binde for øynene, pappeske (med utklipt hull i), prøver av elementer (naturlige og resultat av menneskelige inngrep).

Hvordan

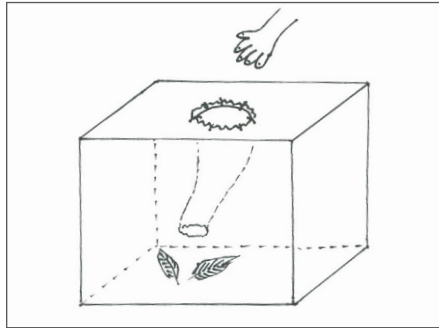
Utendørs går elevene langs en sti/turvei hvor de samler inn prøver av naturlige elementer (blader, bark, mose, lav, småstein, sand, skjell) og elementer som er resultat av menneskelige inngrep (flaskekork, papir, plastpose).

Tilbake i klasserommet legger elevene alle prøvene i pappesken. De får bind for øynene, og så skal de etter tur stikke hendene ned i esken og finne prøver. De prøver å identifisere elementene og forestille seg hvor de kommer fra (ei kongle som kan være fra skogen, mose fra en gammel stubbe, grus fra en turvei, skjell fra ei strand), og forklare hvorfor. Klassen drøfter dette i plenum.

Kjernepunkter

Kontakt med naturelementer, både faste (jord, stein, mv.), myke (mose, planter, mv.) i væskeform (vann, slim) og i gassform (luft, luftfuktighet), gir informasjon om landskapet.

Strukturen, formen og temperaturen på landskapselementene former landskapet.

Aktivitet 4 – Lukte landskapet

Formål

Sanse landskapet gjennom nesen og ulike lukter.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunsthøgskole, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Helst utendørs, eller i klasserommet.

Når

Hele dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 30 til 60 minutter.

Utstyr

Skrivebøker, gråblyant og fargeblyanter.

Hvordan

Utendørs går elevene langs en sti/turvei og prøver å kjenne lukter, både gode og mindre gode. De tegner inn stien de følger i skriveboka si og merker av de stedene hvor de kjenner en lukt (som gjengis i forskjellige farger). De beskriver dem og sammenlikner dem med andre lukter. De oppgir også om noen av dem er uvanlige på det stedet der de luktet dem (forurensning i skogen), eller om det er vanskelig for dem å identifisere kilden (flyktige organiske forbindelser). De undersøker om luktene er sterkere når det er varmt.

Hvis en (god eller ubehagelig) lukt er intens, er det som regel lett å identifisere hvor den kommer fra (gjødsel fra en fjøs, kjemikalier fra en fabrikk, stillestående vann i en tank, duften av mat fra en utekafé, av fisk fra havna, blomsterduft, sjøluft).

I klasserommet kommenterer elevene sine opplevelser og prøver å forestille seg hvordan en del ubehagelige lukter kanskje kan fjernes, mens andre gode dufter kanskje kan forsterkes (blomsterduft). Elevene drøfter dette i plenum.

Kjernepunkter

Lukter påvirker hvordan vi oppfatter et landskap, både positivt og negativt.

Luktbaserte minner spiller en viktig rolle i livet, og lukter forbindes ofte med landskap.

Et vakkert landskap oppleves mindre vakkert hvis det lukter vondt der.

Aktivitet 5 – Smake landskapet

Formål

Sanse landskapet ved å smake på det.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstoffag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Helst utendørs, eller i klasserommet.

Når

Hele dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 20 til 60 minutter.

Utstyr

Visuelle framstillinger av landskapet (fotografier, tegninger, malerier), mat (ubearbeidede råvarer og tilberedt mat), tallerkener, brett, bind til øynene, skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter.

Hvordan

Utendørs går elevene langs en sti/turvei mens de ser etter spiselige vekster, ville bær, urter, blomster, mv. – eller dyrket frukt og grønnsaker.

Utendørs, eller i klasserommet, knytter elevene ulike smaker opp mot landskap (i nærområdet eller langt avsted). Etter å ha smakt på maten forestiller de seg hvilket landskap den kan komme fra (en grønnsak kommer kanskje fra et gartneri, fisk fra sjøen, bær fra et fjellområde, kjøtt fra en gård, frukt fra en frukthage, korn fra et jorde), og hvorfor (jordsmonn, klima, dyrkingsmåter). Etterpå kan de gjøre oppgaven på nytt med bind for øynene. Elevene tegner et bilde av landskapet de har “smakt”, og drøfter temaet i plenum.

Kjernepunkter

Smak er en personlig sak: Noen liker matsorter som andre ikke liker.

I et landbruk som baserer seg på tradisjonell eller moderne kunnskap med respekt for stedets særegenhet, er det mulig å fremstille kvalitetsmat på en bærekraftig måte som ivaretar landskapet.

Aktivitet 6 – Føle landskapet

Formål

Sanse landskapet gjennom tanker og følelser.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstoffag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Helst utendørs, eller i klasserommet.

Når

Hele dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 20 til 45 minutter.

Utstyr

Utendørs: kart, skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter, liste med symboler for ulike følelser. I klasserommet: fremstillinger av landskap (fotografier, tegninger, malerier), liste med symboler for ulike følelser.

Hvordan

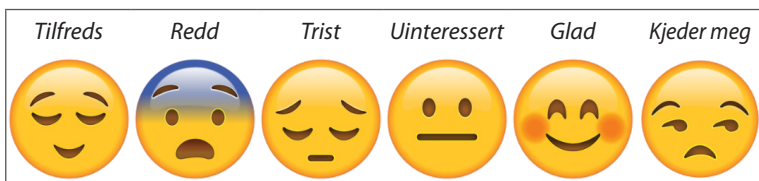
Utendørs vandrer elevene gjennom et landskap mens de tegner inn ruta og observasjonspunkter underveis på et kart. De går i taushet og konsentrerer seg om egne tanker og følelser. De tar notater og bruker symboler til å vise hva de føler. Etterpå drøfter de observasjonene sine i plenum.

I klasserommet velger elevene ut fremstillinger av landskap. De beskriver dem og prøver å finne lydopptak, prøver av elementer (naturlige og resultat av menneskelige inngrep), dufter og mat som gir assosiasjoner til disse landskapene. Elevene drøfter funnene sine i plenum.

Kjernepunkter

Landskap kan utløse ulike tanker og følelser hos oss mennesker, men de utløser ofte de samme tankene og følelsene hos mange.

Oppfatningen av et landskap kan dessuten variere, avhengig av om det oppfattes som virkelig eller virtuelt.

Til å angi opplevelsen av landskapet kan et utvalg emoji smileys eller andre avtalte symboler brukes.

2. Aktiviteter for å identifisere landskapet

Formålet med identifiserende aktiviteter knyttet til landskapet er å beskrive og klassifisere landskapet ut fra dets viktigste særtrekk.

Målsettinger

- ▶ ta hensyn til målestokk i fremstillinger av særtrekk ved landskapet, anslå størrelsesforhold og forstå hvordan de henger sammen.
- ▶ studere strukturen i landskapet for å forstå hvordan det fungerer.
- ▶ undersøke vesentlige og karakteristiske trekk i landskapet.

Tips

- ▶ Identifiser områder som kan betraktes som hverdagslige, enestående og forringede.
- ▶ Observer mangfoldet i landskapet på ulike plan (lokalt, regionalt, nasjonalt, kontinentalt, globalt).
- ▶ Sammenlikn landskap, og se etter likheter og forskjeller.

Aktivitet 7 – Hva er det?

Formål

Identifisere særtrekk i landskapet, fra naturens side (abiotiske og biotiske) og som resultat av menneskelige inngrep.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstoffag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Utendørs eller i klasserommet.

1 Når

Utendørs, fortrinnsvis om morgenen. I klasserommet, hele dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 20 til 30 minutter.

Utstyr

Visuelle fremstillinger av landskap (fotografier, tegninger, malerier), kalkerpapir, skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter.

Hvordan

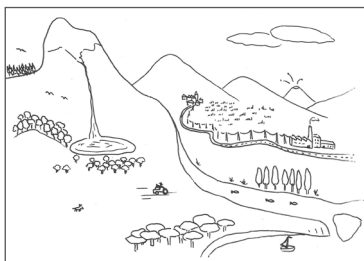
Utendørs tegner elevene særtrekk i landskapet med bare tre farger: én for naturlige abiotiske (ikke-levende) særtrekk, en annen for naturlige biotiske (levende) særtrekk, og en tredje for særtrekk som er resultat av menneskelige inngrep. Elevene kan også bruke symboler (sirkel, firkant, trekant) til å angi ulike særtrekk avhengig av om de er abiotiske, biotiske eller følger av menneskelige inngrep. Videre skal de telle hvor mange særtrekk de har tegnet per kategori. De observerer stedet hvor hvert særtrekk hører til i landskapet, og drøfter temaet i plenum.

I klasserommet observerer elevene en fremstilling av et landskap. De tegner inn noen særtrekk (biotiske, abiotiske og resultater av menneskelige inngrep) på tre forskjellige ark med kalkerpapir. Så legges de tre arkene oppå hverandre for å gjengi landskapet i sin helhet, med alle elementer. Aktiviteten fortsetter med å telle hvor mange særtrekk de har tegnet per kategori. Så observerer elevene stedet der hvert særtrekk hører til i landskapet, og drøfter i plenum.

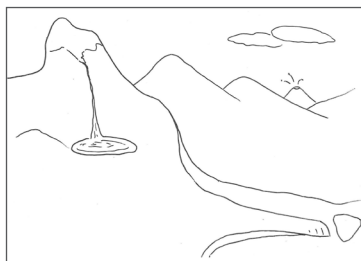
Kjernepunkter

Strukturen i et landskap består av naturlige elementer (abiotiske og biotiske) og elementer som er resultat av menneskelige inngrep.

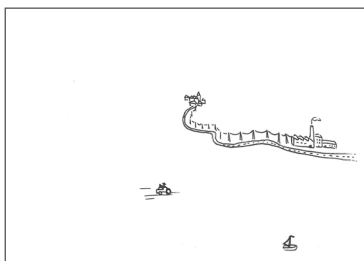
Et landskap kan ut fra sine rådende karakteristika kalles naturlig, halvnaturlig, landlig, urbant eller halvurbant.

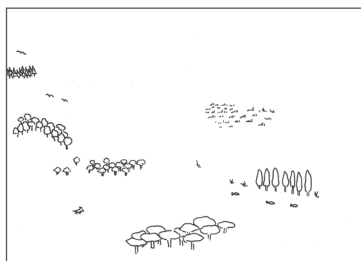
Det samlede landskapet

Abiotiske (ikke-levende) særtrekk

Menneskelige inngrep

Biotiske (levende) særtrekk

Illustrasjon R. Pena Vila, av den beskrevne tegnetmetoden der de tre separate lagene til sammen utgjør det samlede landskapet.

Aktivitet 8 – Er dette hva det ser ut som?

Formål

Observere landskapets karakter som resultat av hvordan naturlige og menneskelige faktorer opptrer og samspiller. For å oppdage hvordan landskap som har en dominans av like elementer, likevel kan klassifiseres i ulike grupper på grunn av dynamiske endringer og hva som har skapt dem.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstoffag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Utendørs eller i klasserommet.

Når

Utendørs, fortrinnsvis om morgenen. I klasserommet, hele dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 20 til 30 minutter.

Utstyr

Utendørs: skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter, kart over en sti/turvei (hvor observasjonspunktene er tegnet inn). I klasserommet: fremstillinger av landskap (fotografier, tegninger, malerier), tegnebøker, gråblyanter og fargeblyanter.

Hvordan

Utendørs går elevene langs en sti/turvei mens de observerer om landskapets karakter er et resultat av naturlige faktorer (ville vekster, bekker fra en naturlig kilde) eller mennesker (dyrket mark, urbant område, elv lagt i kanal). De ser nærmere på det gjensidige samspillet mellom disse faktorene (et steinmonument overgrodd med planter, en allé med store trær langs en elvbredden, tilkjørt sand på ei strand for å stanse erosjon). Elevene diskuterer sine observasjoner i plenum.

I klasserommet gjennomfører elevene samme aktivitet basert på fremstillinger av landskap, og drøfter i plenum det de finner.

Kjernepunkter

Et landskap er sammensatt, i den forstand at det er resultat av både naturlige og menneskelige faktorerens opptreden. Dermed kan landskap dominert av de samme elementene likevel bli klassifisert som ulike på grunn av underliggende dynamiske endringer.

Landskap er dynamiske i den forstand at de er resultat av samspillet mellom de naturlige og menneskelige faktorene.

Aktivitet 9 – Annerledes, men nesten lik

Formål

Observere at landskap kan være forskjellige av utseende, men like i måten de fungerer på.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstoffag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Utendørs eller i klasserommet.

1 Når

Utendørs, fortrinnsvis om morgenen. I klasserommet, hele dagen.

Med hvem

Elevene jobber hver for seg eller i grupper.

Varighet

Fra 30 til 120 minutter.

Utstyr

Utendørs: skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter, kart av stien/turveien som følges (hvor observasjonspunktene er tegnet inn). I klasserommet: representasjoner av landskap (fotografier, tegninger, malerier), skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter.

Hvordan

Utendørs eller i klasserommet undersøker elevene om landskap av samme type fungerer på grunnleggende samme måte, selv om de ligger langt fra hverandre visuelt eller i geografisk forstand. Eksempler på dette er:

- ▶ urbane landskap: bygninger, offentlige bygg, kontorbygg, offentlige parker
- ▶ landsbygd: enger og jorder, avsidesliggende hus
- ▶ kystlandskap: strender, sanddyner, våtmark
- ▶ fjellandskap: topografi, terreng
- ▶ skoglandskap: treslag, tett vegetasjon
- ▶ industrilandskap: hangarer, fabrikker, gruver
- ▶ ørkenlandskap: sand, oaser

Elevene drøfter sine funn i plenum.

Kjernepunkter

I hverdagen kan ulike typer landskap observeres, ut fra hva som først og fremst særpreger dem.

Landskap kan ha forskjellig utseende på grunn av miljømessige eller kulturelle forhold, men likevel fungerer de på samme måte ved å ivareta de samme funksjonene.

Aktivitet 10 – Enda vanskeligere

Formål

Klassifisere komplekse landskap som består av flere typer særtrekk som stammer fra både naturlige elementer og menneskelige inngrep.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunsthøgskole, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Utendørs eller i klasserommet.

Når

Utendørs, fortrinnsvis om morgenen. I klasserommet, hele dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 30 til 120 minutter.

Utstyr

Utendørs: skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter, kart over stien/turveien som skal følges (hvor observasjonspunktene er tegnet inn). I klasserommet: fremstillinger av landskap (fotografier, tegninger, malerier), skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter.

Hvordan

Utendørs følger elevene en sti/turvei hvor de kan observere et bredt mangfold av komplekse landskap med flere typer særtrekk som stammer både fra landskapets naturlige elementer og fra menneskelige inngrep. De observerer om det er noen rådende karakteristika, identifiserer de faktorene som gjør seg mest gjeldende, beskriver og klassifiserer landskapet. Elevene drøfter i plenum det de finner.

I klasserommet gjennomfører elevene samme aktivitet med utgangspunkt i fremstillinger av komplekse landskap (lokalt eller langt avsted). De beskriver dem, identifiserer de faktorene som skiller seg mest ut, klassifiserer dem og drøfter i plenum.

Kjernepunkter

Landskap hvor det er lite variasjon i naturlige og menneskeskapte elementer, som ikke har vesentlige eller karakteristiske særpreg, og hvor det ikke er sterke endringsfaktorer (naturlig eller menneskelige), er enkle å klassifisere. Samtidig kan de være mer utsatt for subjektive vurderinger, slik at klassifiseringsresultatene blir forskjellige, men samtidig veldig like.

Landskap med varierte naturlige og menneskeskapte særtrekk og hvor det er sterke endringsfaktorer (naturlige eller menneskelige), er komplekse og vanskelige å klassifisere.

Landskap hvor det ikke er stor variasjon i rådende særtrekk, kan bli klassifisert på forskjellig måte avhengig av hvordan de subjektivt oppfattes.

Aktivitet 11 – Nært eller langt avsted

Formål

Tenke på begrepet målestokk i klassifiseringen av landskap.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunsthøgskole, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

I klasserommet og utendørs.

Når

Utendørs, fortrinnsvis om morgenen. I klasserommet, hele dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 60 til 120 minutter.

Utstyr

Utendørs: papp, tegnepapir, saks, lim, god støtte (som elevene kan lene seg på mens de tegner), skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter. I klasserommet: tegningene som elevene laget utendørs.

Hvordan

I klasserommet klipper elevene ut observasjonsrammer i papp i forskjellige størrelser og former (firkantede, rektangulære, trekantede, runde).

Utendørs studerer elevene et landskap og gir dette landskapet en foreløpig klassifisering. Deretter holder de opp observasjonsrammene på en armlengdes avstand for å se nærmere på deler av landskapet. De vurderer om den første klassifiseringen fortsatt holder mål, eller om det kanskje varierer avhengig av hvilket perspektiv man ser det fra (for eksempel om man retter søkelyset mot en husklynge eller mot et skogholt ved siden av husklyngen), eller av størrelsen eller formen på rammen man ser gjennom. Elevene tegner landskapet de observerer gjennom rammene, og tegner også inn omrisset av rammene.

I klasserommet legger elevene frem resultatet av arbeidet sitt og sier noe om hvorvidt det er noen rådende særtrekk i landskapet. De drøfter dette i plenum.

Kjernepunkter

Når man klassifiserer et landskap, er målestokk en viktig faktor – man må ta hensyn til størrelsesforholdet mellom særtrekk i landskapet.

Samme landskap kan klassifiseres forskjellig avhengig av målestokken man bruker, og om det betraktes på nært hold eller på lang avstand.

Samme målestokk bør brukes gjennomgående når man studerer et landskap.

Illustrasjon R. Pena Vila, som viser hvordan det å bruke rammer i forskjellige størrelser mens samme element holdes fokus, gir tegninger som framstiller landskapet i ulik skala. Dette kan bidra til bevissthet omkring bruk av målestokk.

3. Aktiviteter for å analysere landskapet

Formålet med analyseaktiviteter er å vekke nysgjerrighet og kritisk tenkning rundt et landskap.

Målsettinger

- ▶ analysere hvordan naturlige og menneskelige faktorer opptrer i og samspiller med landskapet.
- ▶ undersøke landskapets og områdets geomorfologi (overflateformer) og bruksmønstre (naturlige, landlige, urbane og halvurbane områder).
- ▶ studere naturlige abiotiske og biotiske særtrekk, og særtrekk som er resultat av menneskelige inngrep (tiltak) (avtrykk, spor og ruiner, byggverk, landbruk og havbruk) og samspillet mellom disse.
- ▶ utforske problemer som skyldes tiltak (nye eller opphør av aktiviteter) som skader miljøet, forurensning eller klimaendringer (til vanns, til lands, i luft).

Tips

- ▶ Forklar hvordan naturlige og menneskelige faktorer innvirker på og samspiller med dynamikken og endringene i et landskap.
- ▶ Tenk på at alle landskap utvikler og endrer seg over tid.
- ▶ Understrek den vitenskapelige forskningens avgjørende viktige rolle (metodisk innsamling av funn, tydelige notater, nøyaktige målinger).
- ▶ Oppmuntre til gruppearbeid med fordeling av oppgaver.

Aktivitet 12 – Plantevekst

Formål

Undersøke ulike typer vegetasjon for å forstå dynamikken i dem.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstoffag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Utendørs og i klasserommet.

Når

Utendørs, fortrinnsvis om morgenen. I klasserommet, hele dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 40 til 80 minutter. Aktiviteten kan gjentas i ulike typer landskap.

Nødvendig utstyr

Hyssing, målebånd, ruteark, skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter, tilgang til oppslagsverk.

Hvordan

Utendørs jobber elevene i små grupper i et område på noen kvadratmeter som rammes inn med hyssing. De teller opp hvor mange plantearter de finner der, slår opp hva de heter, ser etter frøplanter, anslår tetthet og høyde på vegetasjonen, og måler diameteren på trestammene. Elevene tar notater, merker av på ruteark hvor bestemte arter vokser, og tegner dem.

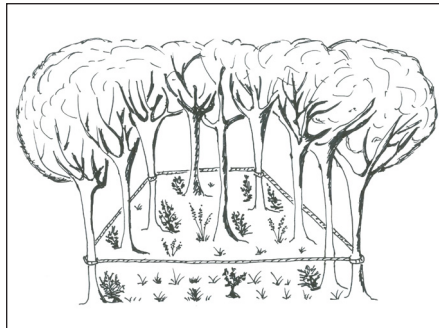
Utendørs eller i klasserommet legger elevene frem resultatene av forskningen sin og undersøker om vegetasjonen er rik og variert, og om den varierer mellom ulike felt. De undersøker dynamikken i vegetasjonen i dette landskapet og drøfter funnene sine i plenum.

Kjernepunkter

Plantefamfunn består av individuelle forekomster av flere arter som samspiller med individer av samme art og individer av andre arter.

Vegetasjon er et element som er viktig for landskapet på grunn av dets innbyrdes forhold til andre biotiske elementer (det primære produktet av økosystemene og habitatene til dyrearter) og på grunn av dets innflytelse på de abiotiske elementene og prosessene (vann, bergarter, klima, erosjon mv.).

Vegetasjon spiller en viktig rolle i produksjon og vern av jordsmonn og humus, karbonsyklus og oksygenproduksjon.

Aktivitet 13 – Spor av dyr

Formål

Avdekke dyrearter ut fra spor og tegn i landskapet.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstfag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Utendørs, deretter i klasserommet.

1 Når

Utendørs, fortrinnsvis om morgenen. I klasserommet, hele dagen.

Med hvem

Utendørs, elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 40 til 60 minutter.

Utstyr

Utendørs: skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter, hansker, poser og esker (til å samle prøver i), og etiketter (for å merke dem). I klasserommet: forstørrelsesglass, rull med tegnepapir.

Hvordan

Utendørs organiseres elevene i mindre grupper som går helt stille rundt sammen og lytter etter dyrelyder. De ser etter dyrespor og andre tegn dyrene kan ha lagt igjen (fjær, hår, pels, ekskrementer). Elevene noterer hvor de gjør funn, tegner dem og tar noen prøver om det ikke vil skade funnet.

I klasserommet undersøker elevene prøvene de har samlet inn, og på en veggplate tegner de inn hvilken rute de tror dyret har fulgt for å finne mat og ly. De drøfter funnene i plenum.

Kjernepunkter

Dyrene er ikke alltid så enkle verken å se eller høre, men det lever dyrearter i de fleste landskap, spesielt hvis det er vann der.

Kunnskap om dyrearter og deres samspill med andre elementer i landskapet, gjør at vi lettere kan forstå den negative innvirkningen endringer i eller ødeleggelse av et landskap har på disse artene.

I studier av landskap er det spesielt interessant å måle populasjonen av de mest utbredte artene og identifisere stedsegne arter.

Aktivitet 14 – Menneskets fotavtrykk

Formål

Identifisere menneskenes innvirkning på landskapet med vekt på elementene som ikke er store byggverk, infrastruktur, mv.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunsthøgskole, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Utendørs, deretter i klasserommet.

Når

Utendørs, fortrinnsvis om morgenen. I klasserommet, hele dagen.

Med hvem

Elevene arbeider i små grupper og diskuterer deretter i plenum.

Varighet

Fra 40 til 80 minutter utendørs. 30 minutter til å legge frem konklusjoner i klasserommet.

Utstyr

Skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter, poser og hansker (for å plukke søppel).

Hvordan

Utendørs fordeles elevene i mindre grupper langs stien/turveien eller stranden og utforsker noen meter hver av den. De ser etter fotavtrykk (etter menn, kvinner og barn), spor av kjøretøy (sykler, barnevogner, motorsykler, biler), bål, stengsler mv., og samler søppel (papp, papir, plastposer, flasker, bokser, glasskår og klesfiller, sneiper). De noterer antall, hvor de kommer fra, og hvilken innvirkning de har på landskapet. De tegner fotavtrykk, spor av kjøretøy, og andre funn, og markerer på kart eller tegning hvor de fant det.

Tilbake i klasserommet legger elevene frem resultatene av forskningsarbeidet. De vurderer hvor mye stien/turveien eller stranden er brukt, og hvilken innvirkning denne bruken kan ha på landskapet. Elevene drøfter funnene sine i plenum.

Kjernepunkter

Mennesker etterlater seg langt flere spor og forårsaker mye større endringer i landskapet enn dyr og planter. Siden den industrielle revolusjon er det få landskap som ikke bærer preg av menneskets tilstedeværelse eller menneskelig innflytelse på en eller annen måte.

Noen aktiviteter skaper forurensning og støy som påvirker landskapet, ikke bare i estetisk forstand, men også funksjonelt.

Aktivitet 15 – Hva er det som foregår her?

Formål

Analysere naturlige og menneskelige faktorerers opptreden og samspill i landskapet.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstfag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

I klasserommet.

Når

Når som helst på dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Flere økter på 60 minutter.

Utstyr

Kort, gråblyanter og fargeblyanter, saks.

Hvordan

Elevene klipper ut 32 kort. De lager to serier med kort som de illustrerer med tegninger eller montasjer.

Kortene i det første settet (ti kort) merkes med "Endringsfaktor". De gjengir landskapsendrende faktorer fordelt i 3 kategorier, som er naturlige (vind, tidevann, årstid, vulkanutbrudd mv.), menneskelige (bygging av infrastruktur og hus, , skoghogst mv.) eller både naturlige og menneskelige (erosjon, klimaendringer etc.).

Kortene i det andre settet (22 kort) merkes med "Landskap før og etter". To og to kort danner par som gjengir samme landskap før og etter en endring. Formene, fargene og terrenget i dette landskapet kan være forskjellige. For eksempel: et jorde som ligger brakk, og samme jorde etter dyrking; ei eng i sin naturlige tilstand og samme eng gjennomskåret av en motorvei; vinranker om sommeren og om vinteren; en løvskog om sommeren og om vinteren; en skog før og etter en brann eller hogst; en naturlig strand, og samme strand etter at den er bygd ut til båthavn; en vintertom strand og samme full av badegjester; et lite tettsted, og samme tettsted etter at det har blitt by; en by før og etter et vulkanutbrudd, flom eller storm.

Kortene stokkes og deles ut. En elev spiller ut et kort fra serien "Landskap før og etter". Eleven som har det andre kortet i paret, spiller det ut. Alle elevene ser om de har et "Endringsfaktor"-kort på hånden som kan forklare endringen i det aktuelle landskapet, dvs, om den er naturlig, menneskelig eller både naturlig og menneskelig. Den som spiller ut dette kortet først, og forklarer hvorfor landskapet er endret, vinner paret med "Landskap før og etter"-kort. Eleven som vinner paret, kaster "Endringsfaktor"-kortet og trekker et nytt kort. Den eleven som vinner flest par med "Landskap før og etter"-kort, vinner spillet. Når kortspillet er over, stikker elevene kortene og deler dem ut igjen.

Kjernepunkter

Landskap er i kontinuerlig endring som følge av sin egen dynamikk, og som følge av naturlige og menneskelige faktorer som opptrer i og samspiller med det.

Det er viktig å lære å skille mellom de sesongmessige endringene som skjer med fast gjentakelse og som kan ses på som en del av landskapets egen dynamikk, og de varige endringene som ikke tilbakestilles av seg selv.

Selv om landskapet endres med årstidene og over år, forblir det i all hovedsak uendret. Det er det samme landskapet.

Hvis et landskap endres så mye at det ikke kan regenereres eller gjenopprettes, vil dette landskapet ha gjennomgått en definitiv endring. Det er etablert et "nytt" landskap.

Aktivitet 16 – Hva dannes først?

Formål

Undersøke hvordan naturlige abiotiske elementer former og endrer landskapet.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstfag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Helst utendørs, langs en liten bekk. På skolen, på lekeplassen.

Når

Når som helst på dagen.

Med hvem

Elevene jobber i grupper.

Varighet

Fra 60 til 80 minutter.

Utstyr

Utendørs: En bekk med forhold som egner seg for forsøket ved at den har små fall og svinger, metallbiter til å risse i stein med, fortynnet svovelsyre (skal kun brukes av læreren). På skolen: vaskevannsfat, jord, vannkanne, steiner, metallbiter til å risse i stein med, fortynnet svovelsyre (skal kun brukes av læreren).

Hvordan

Utendørs, ved bekken, kaster elevene tre gjenstander ut i vannet (for eksempel et blad, et stykke bark og en liten grein). De sammenlikner hvor raskt de flyter avsted, og følger med på hvor de stanser (andre elementer som har kommet med bekken, har antakelig også samlet seg opp samme sted). Elevene observerer vannets kraft og dynamikk (erosjon, avleiringer og frøfrakt, endringer i elvebuktninger).

Elevene fortsetter aktiviteten ved å samle inn noen steiner i forskjellig form og sammensetning. De inspiserer dem, tester hvor harde de er (ved å risse i dem med et stykke metall), og lytter til lyden de lager når de kommer i kontakt med et annet element. Elevene undersøker om noen steiner (sandstein, skifer, kalkstein) slites ned, og om mykere steinsorter bærer tegn av erosjon etter regn og vind. Læreren kan gjennomføre en test ved å dryppe litt fortynnet svovelsyre på en stein for å se om den går i oppløsning. Elevene drøfter funnene i plenum.

Hvis aktiviteten gjennomføres på skolen, prøver elevene å lage en bekk på lekeplassen for å observere vannets kraft og dynamikk. De undersøker også steinenes karakter og sammensetning. De drøfter funnene i plenum.

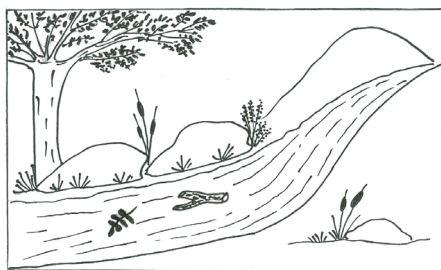
Kjernepunkter

Vann, is og vind former terrenget i et landskap. De bryter ned bergartene og flytter på stein, sand og jord.

Vann utøver betydelige krefter. En liten bekk kan drive hjulet i ei vannkvern.

Avhengig av karakter, motstandskraft og gjennomtrengelighet genererer de ulike bergartene ulike typer jordsmonn.

Elver (vann) har gravd ut andre typer daler enn isbreene, og det er forskjell på landskapene som har vært under havnivået i tidligere tider og de som ikke har vært det.

Aktivitet 17 – Landskapets magi og endringer

Formål

Undersøke hvordan landskapet endrer seg over tid.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstfag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

Utendørs, deretter i klasserommet.

Når

Når som helst på året.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 30 til 60 minutter.

Utstyr

Gamle og nye dokumenter som dreier seg om et urbant område med sine omgivelser (fotografier, raderinger, malerier, dokumentarer, filmer, artikler fra gamle aviser og andre tekster), kalkerpapir, rull med tegnepapir, skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) har systematisk jobbet med å refotografere ulike landskap. Se omtale av prosjektet «Tilbakeblikk - norske landskap i endring» på <https://www.nibio.no/tema/landskap/tilbakeblikk>. På tilbakeblikk.no har de lagt ut et bredt utvalg av billedpar fra hele Norge som viser endringer over tid.

Hvordan

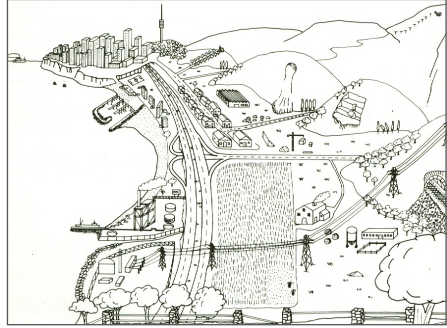
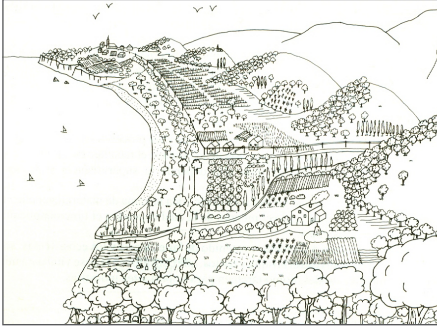
Elevene sammenlikner et kjent landskap med en eldre fremstilling av samme landskap. Hvis de kan se at landskapet har endret seg, analyserer de faktorene, naturlige og menneskelige, som har skapt endringen. De utforsker og slår opp i arkiver.

Elevene presenterer et landskap i to bestemte perioder, men ut fra samme ståsted. De tegner opp (på ark med kalkerpapir) omrisset av et landskap slik det var, og deretter (på et annet ark med kalkerpapir) omrisset av landskapet slik det har blitt. Så legges de to arkene oppå hverandre for å se om omrisset har forandret seg. Elevene identifiserer de viktigste endringene (hus, veier, torg, marker), og lager en veggplate hvor de kan tegne dem opp. De drøfter funnene i plenum.

Kjernepunkter

Et landskap som system er ikke statisk, men dynamisk.

Det endrer seg over tid, i samspill med naturlige og menneskelige faktorer.

Tilbakeblikk

PUBLIKASJONER

NIBIO

Tilbakeblikk - norske landskap i endring

Leknes mot Norangfjorden, Ørsta, Møre og Romsdal.
Foto: Axel Lindahl, Norsk folkemuseum /Oskar Puschmann, NIBIO

Re-fotografering av gamle motiver

Siden 2002 er det i hovedsak re-fotografert mange eldre landskapsbilder fra ulike tidsepoker og fotografer. Både fra offentlige institusjoner og private.

To fotografer som særlig er fulgt over hele landet er Axel Lindahl (perioden 1884-1896) og Anders Beer Wilse (1901-1948). Disposisjonsretten til deres bilder tilhører Norsk Folkemuseum, som også er Tilbakeblikk-programmets fremste samarbeidspartner.

I tillegg er også en mengde nyere bilder fra vår egen nære fortid blitt re-fotografert. Også disse gjenfotograferte bildenes fotoståsted blir koordinatfestet. Alle endringspar som innbefatter de gamle bildene skal etter hvert overføres til Norsk Folkemuseums arkiver. Pr. 2019 er cirka 4.000 landskapsbilder blitt re-fotografert.

Fotograferingsmetoden brukt i Tilbakeblikk inngår i dag som en av flere metoder NIBIO bruker for å innhente stedfestet miljøinformasjon. I den sammenheng er endringsbildene særlig godt egnet til å illustrere andre endringsdata.

Økt kunnskap om landskapsendringer

I tråd med den Europeiske landskapskonvensjonen ønsker vi gjennom bildene å bidra til økt kunnskap om ulike typer landskapsendringer. Målet er å synliggjøre hvordan ulike endringer innen viktige samfunnsområder som jordbruksdrift, by- og tettstedsutvikling, samferdselsutvikling, fremvekst av nye næringer, nydyrking, driftsnedleggelse, fraflytting, friluftsliv-, kulturminne og naturforvaltning, også medfører at selve landskapet endrer seg. Bildene skal vise endringer enten de oppleves å være negative eller positive.

Å synliggjøre konsekvenser av nedbygging av dyrka mark og gjengroing av jordbruksareal er likevel å anse som et hovedfokus for Tilbakeblikk. Det er likevel viktig å understreke at landskap alltid vil være i endring.

Endringsbildene skal være tilgjengelig for alle. Til nå er mange av bildene brukt i en rekke foredrag og en rekke aviser, nettsider i inn- og utland, blader og TV-program. Siden 2005 har Tilbakeblikk også hatt en egen sommerserie i avisa Nationen.

Lenker

Besøk nettstedet tilbakeblikk.no →

4. Aktiviteter for å reflektere over landskapet

Formålet med refleksjonsaktiviteter knyttet til landskap er å få elevene til å tenke gjennom de dynamikker og prosesser herunder arealbrukspress, som endrer landskapet. Slik at de kan danne seg en mening både i forhold til hva endringene kan medføre og hvordan de kan forebygges.

Målsettinger

- ▶ identifisere naturlige og menneskelige faktorer bak landskapsendringer.
- ▶ bruk forskjellige typer romlige fremstillinger for lesing, tolkning og lokalisering av menneskelige aktiviteter og miljøforhold.
- ▶ kunne skille mellom ulike typene prosesser og forhold knyttet til endret bruk av landskapet.
- ▶ kunne identifisere og forutsi utviklingen av kulturlandskapet i forskjellige tidsmessige og romlige skalaer.
- ▶ identifisere gammel og ny kunnskap om vern, forvaltning og planlegging av landskapet.
- ▶ arrangere møter med interesserte parter i området og i særdeleshet med aktuelle grupper av befolkningen lokalt.
- ▶ kartlegge identifiserte landskap og ta hensyn til særlige verdier som de tilskrives.

Tips

- ▶ Ta i bruk ervervet kunnskap ved å gjennomføre eksperimenter med utgangspunkt i reelle situasjoner.
- ▶ Utvikle elevenes evne til å formulere hypoteser og fremsette kreative, men realistiske påstander om forskjellige typer inngrep i landskapet.
- ▶ Sikre at elevene er klar over at spill (spesielt dataspill) er simulerte versjoner av virkeligheten, og ikke virkelige i seg selv. I den virkelige verden er det ikke alltid mulig å "utføre og angre", slik man kan på en magnetisk tegnetavle, et spillbrett eller en datamaskin.

Aktivitet 18 – Planlegg et område!

Formål

Forstå den komplekse prosessen rundt arealplanlegging og forvaltning av landskapet.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstfag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

I klasserommet eller på lekeplassen.

Når

Når som helst på dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Fra 30 til 60 minutter.

Utstyr

Kartong, saks, lim, rull med tegnepapir, plastelina, kork, papp og andre materialer som er egnet til å modelere elementer (trær, fjell, hus, jorder, osv.) eller ferdige elementer mer eller mindre i samme målestokk som modellen. Et bord eller ben for den tredimensjonale modellen, datamaskinstøtte hvis presentasjonen er virtuell, eller en vegg hvis bildet er todimensjonalt.

Hvordan

Elevene tenker ut hvordan de vil fordele menneskelig aktivitet i et område. På en veggplate (eller terreng modell) angir de hvor det skal legges nødvendig infrastruktur for transport og kommunikasjon, hvor det skal være bebyggelse, torg, parker og hager, landbruks-, beite- og fiskeområder, og hvor de vil beholde skog, fjell, kyst og øyer, innsjøer og elver.

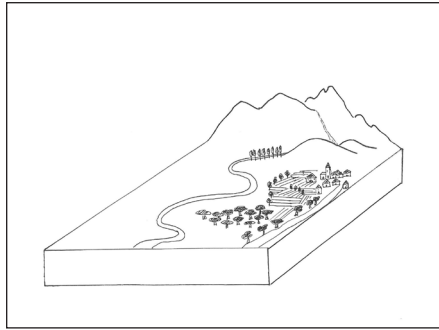
Elevene klipper ut figurer av kartong som representerer elementer og særtrekk i landskapet, både naturlige (elver, steiner, trær, planter, dyr) og slike som er resultat av menneskelige inngrep (skoler, boliger, teater, museer, idrettsanlegg, butikker, fabrikker, sykehus, steinbrudd). Elevene plasserer ut og limer fast disse figurene på veggplaten (eller modellen). De setter navn på gater, torg, bygninger, trær og andre elementer eller særtrekk, og drøfter i plenum.

Kjernepunkter

Arealplanlegging henviser til metoder som brukes i offentlig sektor for å planlegge fordelingen av mennesker og aktiviteter i områder i forskjellig målestokk, og hvor det skal legges infrastruktur, rekreasjons- og naturområder.

Planlegging og god forvaltning av landskapet er grunnleggende for å oppnå en god livskvalitet for alle.

Landskapskonvensjonen definerer at landskapsplanlegging innebærer aktive, fremtidsrettede handlinger for å styrke, gjenopprette eller skape landskap.

Aktivitet 19 – Hva tror du ville skjedd hvis ...?

Formål

Kunne forutsi/lage scenarioer på hvordan et landskap vil utvikle seg over tid.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunsthøgskole, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

I klasserommet.

Når

Når som helst på dagen.

Med hvem

Elevene jobber i mindre grupper.

Varighet

Fra 30 til 60 minutter.

Utstyr

Kartong, visuelle fremstillinger av landskap (fotografier, tegninger, malerier), skrivebok, gråblyanter og fargeblyanter.

Hvordan

Hver elevgruppe tar for seg et landskap (for eksempel i nabolaget, rett utenfor byen, et spredtbygd strøk). De lager en snurrebass med fem sider, og på hver side angir de naturlige og menneskelige faktorer som kan endre dette landskapet (flom, erosjon, husbygging, parkdanning, global oppvarming).

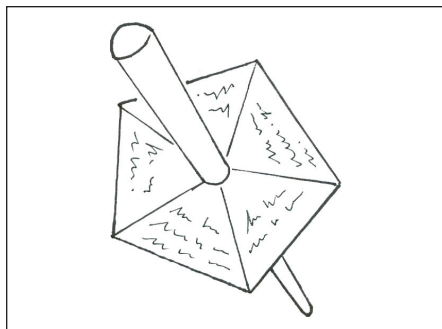
Elevene spinner snurrebassen på et bord, og når den stanser, går de nærmere inn på den landskapsendrende faktoren som er angitt på den siden som snurrebassen stopper på. De forklarer hvilke konsekvenser det kunne fått hvis denne endringen fant sted. De lager utviklingsscenarioer og utformer forslag til hvordan man kan verne, forvalte og planlegge landskapet. De drøfter temaet i plenum.

Kjernepunkter

Landskapet endrer seg over tid. Hvordan det endres er avhengig av samspillet mellom de ulike naturlige og/eller menneskelige faktorene som påvirker det.

Beslutninger om landskap må basere seg på innsikt i prosessene som ligger til grunn for landskapets utvikling, for å sikre at en styrer det i ønsket retning.

Komplekse landskap kan gjennomgå ugjenkallelige endringer hvis de utsettes for sterkt press.

Aktivitet 20 – Du bestemmer

Formål

Ta beslutninger om vern, forvaltning og planlegging av et landskap.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstoffag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

I klasserommet.

Når

Når som helst på dagen.

Med hvem

Elevene jobber i grupper.

Varighet

Fra 30 til 60 minutter.

Utstyr

Informasjon og data om landskapet der den aktuelle problemstillingen er oppstått. De kan være innsamlet i felten, fra innbyggere, gjennom «barnetråkk», på bibliotek eller på internett (kart, fotografier og luftfoto). Det kan også være utredninger og dokumentasjon knyttet til en arealplan som er til behandling i kommunen.

Hvordan

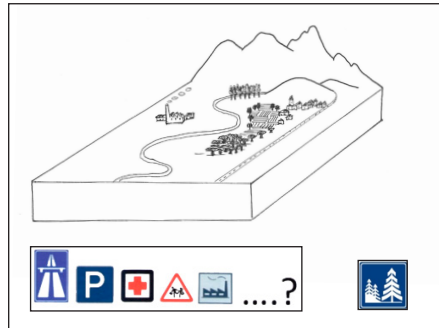
Elevene undersøker omstridte prosjekter, reelle eller tenkte, som berører landskap. For eksempel utbygging av motorvei, jernbane, en stor parkeringsplass, gruvedrift, et nytt supermarked, riving av bygninger, inngrep i en park, et friområde eller et arkeologisk område. Elevene har rollespill hvor de forsvare ulike ståsteder. De kan for eksempel vurdere flere alternative tomter for bygging av nytt sykehus: en hage med hundre år gamle trær, en nedlagt fabrikk i et historisk interessant område, et relativt lite produktivt jorde i et halvurbant område. Hver elev forsvare et ståsted (miljøverneren er motstander av å bygge sykehuset i den gamle hagen, industrihistoriens forsvare motsetter seg riving av fabrikk, en småbonde nekter å gi fra seg dyrkbar mark). Elevene ser på mulige alternativer og tar beslutninger. De drøfter temaet i plenum.

Kjernepunkter

Ulike interesser og meninger om hvilke hensyn som er viktigst gjør det ofte vanskelig å ta valg som berører landskap.

Opplæring i enkle former for landskapsanalyse og scenariotenking for å kunne synliggjøre mulige konsekvensene av ulike endringer og hvordan det påvirker den enkeltes livskvalitet, er derfor viktig som del av medvirkningsprosessene.

Omforente mål for landskapskvalitet gjør det lettere for kompetente offentlige myndigheter å ta hensyn til publikums ønsker knyttet til særtrekk i landskapet de er omgitt av. Det følger av «Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen» med tilhørende veiledning, at deres behov skal tillegges særlig vekt.

5. Aktiviteter for å rapportere om landskapet

Formålet med rapporteringsaktiviteter knyttet til landskap er å legge frem resultatene av arbeidet som er utført. Slik at barnas erfaringer og vurderinger knyttet til landskapet kan overføres til og eventuelt diskuteres med kommunen som planmyndighet og andre relevante beslutningstakere.

Målsettinger

- ▶ rapportere om vesentlige eller karakteristiske trekk ved landskapet.
- ▶ kartlegge stier/turveier som kan følges gjennom landskapet.
- ▶ legge frem informasjon og uttalelser som er innhentet om landskapet.
- ▶ vise til kunstneriske arbeider (litteratur, malekunst, musikk, teater, film).

Tips

- ▶ Elevene oppfordres til å formidle resultatene av forskningen de har gjort.
- ▶ Bruk forskjellige uttrykksformer (skriftlig, muntlig, grafisk, plastisk, lyd, kropp) for å gjengi og uttrykke landskapet.
- ▶ Lær å formidle og drøfte (i første omgang uten audiovisuelle midler, deretter med).
- ▶ Involver elever i landskapshendelser inkludert arealplanlegging og oppfordre til erfaringsutveksling.

Aktivitet 21 – Landskapsstien (-turen)

Formål

Presentere forhold som særpreger landskapet i nærområdet.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunsthøgskole, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

I klasserommet og utendørs.

1 Når

Når som helst på dagen.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og i små grupper.

Varighet

Fra 30 til 60 minutter, i to økter.

Utstyr

Kart og fremstillinger av landskap (fotografier, tegninger, malerier), kalkerpapir, gråblyanter og fargeblyanter.

Hvordan

I klasserommet utformer elevene en landskapssti (tur i nærområdet). De tegner inn ruten på et kart og angir stoppesteder og hvor lang tid det tar å følge stien fra begynnelse til slutt. De utarbeider informasjon om landskapet som kan formidles på hvert stoppested. Resultatet av arbeidet presenteres for elevenes egne familier og et større publikum.

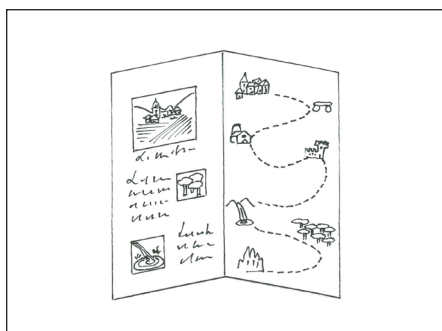
Utendørs er elevene veivisere for en liten gruppe mennesker (egen familie eller andre) langs denne stien, og på hvert stoppested presenterer de informasjonen de har utarbeidet. Stien/turen kan gå gjennom både attraktive og mindre attraktive landskap, og informasjonen kan også være for å vise frem endringer en ønsker.

Kjernepunkter

Landskapet representerer et område som er avgjørende for menneskers trivsel og helse, både fysisk (spaserturer, fritidsaktiviteter, idrett) og psykisk (kontemplasjon, inspirasjon).

For å være i stand til å informere om landskapet må en bli kjent med landskapet og gå nærmere inn på hva det er som kjennetegner det (karakteren) og hvilke kvaliteter det har eller mangler.

Den direkte kontakten som etableres når man vandrer langs en sti, åpner en hel rekke kommunikative muligheter for å forklare landskapet. Man kan man sanse og være i landskapet.

Aktivitet 22 – Vårt landskap

Formål

Rapportere om hvordan et landskap oppfattes og de ulike verdiene som kommer fram gjennom utveksling av meninger. Lære mer om det lokale landskapet og dets natur- og kulturarv.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunsthøgskole, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

I klasserommet og utendørs.

Når

Når som helst på dagen.

Med hvem

Elevene jobber i små grupper.

Varighet

Flere økter på 30 til 60 minutter.

Utstyr

Utendørs: utstyr for lydopptak, papir, gråblyanter og fargeblyanter, skrivebøker, kart. I klasserommet: rull med tegnepapir, gråblyanter og fargeblyanter.

Hvordan

I klasserommet lager elevene en spørreundersøkelse om et landskap de kjenner.

Eksempler på spørsmål:

- ▶ Hvilke deler av området og særtrekk ved landskapet setter du mest (eller minst) pris på? Hvorfor?
- ▶ Hva er de mest vesentlige eller karakteristiske særtrekkene ved landskapet (og de minst vesentlige eller karakteristiske)? Hvorfor?
- ▶ Kjenner du historien til dette området?
- ▶ Kunne du hatt lyst til å rehabilitere eller gjenopprette noen særtrekk ved eller deler av dette landskapet?
- ▶ Kjenner du noen kunstverk som er knyttet til dette området (tekst, maleri, musikkstykke, film)?

- ▶ Vet du om noen tradisjoner eller sedvaner knyttet til dette landskapet (matretter, danser, feiringar, leker)?
- ▶ Vet du om dette landskapet tradisjonelt byr på spesielle teknikker (bygging av hus eller steingjerder, dyrkingsmetoder, skogbruk) eller håndverk (veving, trearbeid, dekorasjonsmaling, broderi)?
- ▶ Er det etter din mening noen tradisjonelle former for kunnskap (bygging av hus eller steingjerder, dyrkingsmetoder, skogbruk) eller håndverk forbundet med dette landskapet? Kan du også peke på noen nyere kunnskapsformer?

Utendørs stiller elevene spørsmålene til egne familiemedlemmer eller andre lokalkjente (gjerne eldre).

I klasserommet analyserer elevene svarene de har fått, og sjekker om resultatene av undersøkelsen har gitt dem ett nytt syn på landskapet. De drøfter dette i plenum.

Kjernepunkter

Landskap har innflytelse på hvordan mennesker og samfunn tenker, lever og opptrer.

Landskap bærer spor av menneskelige og samfunnsmessige tilpasninger til omgivelsene sine.

Landskapet har har noen håndgripelige (materielle) elementer (bygninger, monumenter, alléer mv) og andre immaterielle eller opplevelsespregede elementer (legender, sanger, lokale festivaler, gastronomi mm). Denne natur- og kulturarven er det som gjør hvert landskap unikt.

Aktivitet 23 – Mitt landskapsalbum

Formål

Presentere, utveksle og sammenlikne informasjon om landskap.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstfag, samfunnsfag.

Hvor

I klasserommet.

Når

Når som helst på dagen, gjennom flere økter.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Aktiviteten kan vare i ett semester eller hele året.

Utstyr

Fremstillinger av landskap (fotografier, tegninger, malerier), skrivebøker, gråblyanter og fargeblyanter, lim.

Hvordan

Hver elev utarbeider et album hvor de står fritt til å velge formen på presentasjoner og illustrasjoner. Elevene presenterer sine egne oppdagelser, inntrykk, refleksjoner knyttet til landskapet, og utarbeider forslag til hvordan det kan vernes, forvaltes og planlegges. De legger frem resultatene av arbeidet sitt for sin familie eller et større publikum.

Elevene lager en avis om landskapet eller en audiovisuell presentasjon hvor tanken er at de skal formidle resultatene av aktivitetene sine for elever fra andre klasser eller andre skoler i nærheten eller langt unna.

Kjernepunkter

Kunnskap om landskap involverer mange fagområder.

Mangfoldet av landskap og forskjellene og likhetene mellom landskap som ligger forskjellige geografiske steder, er karakteristiske for landskapets kompleksitet.

Å kunne tilegne seg kunnskap om landskap fra andre steder med deres likheter og ulikheter i natur- og kulturarv, muliggjør utveksling og kommunikasjon mellom elever som bor i forskjellige fysiske, sosioøkonomiske og kulturelle landskap.

Kunnskapsformidling er utviklende og beste motgift mot fordommer.

Aktivitet 24 – Sånn er mitt landskap

Formål

Oppfordre til å presentere og formidle informasjon om landskapet.

Fag

Naturfag og teknologi, historie, geografi, språk, matematikk, kunstfag, fysisk aktivitet, samfunnsfag.

Hvor

I klasserommet.

Når

Når som helst på dagen. "Landskapsdagen" kan arrangeres 20. oktober, som er datoen for Europarådets internasjonale landskapsdag.

Med hvem

Elevene jobber individuelt og gruppevis.

Varighet

Flere økter av ulik varighet.

Utstyr

Fremstillinger av landskap (fotografier, tegninger, malerier), materiell for tegning eller grafisk kunst, musikkinstrumenter, kart.

Hvordan

Elevene organiserer en "Landskapsdag" og inviterer lærere, sin egen familie og om mulig et større publikum. De lager en utstilling (veggmontasjer, modeller, landskapsalbummer mv) og/eller en forestilling med sang, skuespill, sketsjer, rollespill, diktopplesning, historiefortelling, audiovisuelle opptak etc. basert på kunnskapen og materialet de har innhentet gjennom arbeidet med de ulike landskapsaktivitetene.

Elevene bør også ha satt seg godt inn i skolens historie og geografiske plassering. De klargjør skolens inngangsparti, klasserommet og også lekeplassen slik at publikum føler seg velkomne.

Kjernepunkter

Interesse for og kunnskap om landskap med deres materielle og immaterielle verdier knyttet til natur- og kulturarven, er et viktig ledd for å sikre vern, forvaltning og planlegging av landskapet i tråd med bærekraftsmålene.

Når man presenterer og formidler informasjon om et landskap, blir man også bevisst på landskapets verdi og rolle.

Oppsummering

Naturlige landskap lever og er enestående mangfoldige og vakre. Opp gjennom århundrene har menneskene formet det og slik skapt et enda større mangfold. Men vi må også tenke gjennom mulige konsekvenser av for raske og voldsomme endringer over tid.

Utviklingen innen landbruk, skogbruk, teknikker for industriell produksjon og mineralutvinning, og utviklingen innen regional planlegging, byplanlegging, transport, infrastruktur, turisme og rekreasjon, og ikke minst, mer overordnet, endringer i verdensøkonomien, bidrar i mange tilfeller til raskere landskapsendringer.

Ulike kulturer har sine ideer og forestillinger om landskap, men felles for dem alle er at de knyttes opp mot livskvalitet og levende omgivelser. Derfor må vi ta vare på landskapene våre også i fortsettelsen.

Salgsagenter for publikasjoner fra Europarådet Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

BELGIA/BELGIQUE

La Librairie Européenne - The European
Bookshop Rue de l'Orme, 1
BE-1040 BRUXELLES
Tlf: + 32 (0)2 231 04 35
Faks: + 32 (0)2 735 08 60
E-post: info@libeurop.eu
http://www.libeurop.be

Jean De Lannoy/DL Services
c/o Michot Warehouses
Bergense steenweg 77 Chaussée de Mons
BE-1600 SINT PIETERS LEEUW
Faks: + 32 (0)2 706 52 27
E-post: jean.de.lannoy@dl-servi.com
http://www.jean-de-lannoy.be

CANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
22-1010 Polytek Street
CDN-OTTAWA, ONT K1J 9J1
Tlf: + 1 613 745 2665
Faks: + 1 613 745 7660
Toll-Free Tlf: (866) 767-6766
E-post: order.dept@renoufbooks.com
http://www.renoufbooks.com

KROATIA/CROATIE

Robert's Plus d.o.o.
Marasovičeva 67 HR-21000 SPLIT
Tlf: + 385 21 315 800, 801, 802, 803
Faks: + 385 21 315 804
E-post: robertsplus@robertsplus.hr

DEN TSJEKKISKE REPUBLIKK / RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

Suweco CZ, s.r.o. Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tlf: + 420 2 424 59 204
Faks: + 420 2 848 21 646
E-post: import@suweco.cz
http://www.suweco.cz

DANMARK/DANEMARK GAD

Vimmelskaftet 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tlf: + 45 77 66 60 00
Faks: + 45 77 66 60 01
E-post: reception@gad.dk
http://www.gad.dk

FINLAND/FINLANDE

Akateeminen Kirjakauppa PO Box 128
Keskuskatu 1
FI-00100 HELSINKI
Tlf: + 358 (0)9 121 4430
Faks: + 358 (0)9 121 4242
E-post: akatilaus@akateeminen.com
http://www.akateeminen.com

FRANKRIKE/FRANCE

Please contact directly /
Merci de contacter directement
Council of Europe Publishing
Éditions du Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Tlf: + 33 (0)3 88 41 25 81
Faks: + 33 (0)3 88 41 39 10
E-post: publishing@coe.int
http://book.coe.int

Librairie Kléber
1, rue des Francs-Bourgeois
F-67000 STRASBOURG
Tlf: + 33 (0)3 88 15 78 88
Faks: + 33 (0)3 88 15 78 80
E-post: librairie-kléber@coe.int
http://www.librairie-kléber.com

NORGE/NORVÈGE

Akademika
Postboks 84 Blindern NO-0314 OSLO
Tlf: + 47 2 218 8100
Faks: + 47 2 218 8103
E-post: support@akademika.no
http://www.akademika.no

POLEN/POLOGNE

Ars Polona JSC
25 Obroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tlf: + 48 (0)22 509 86 00
Faks: + 48 (0)22 509 86 10
E-post: arspolona@arspolona.com.pl
http://www.arspolona.com.pl

PORTUGAL

Marka Lda
Rua dos Correios 61-3 PT-1100-162 LISBOA
Tel: 351 21 3224040
Faks: 351 21 3224044
E mail: apoio.clientes@marka.pt
www.marka.pt

DEN RUSSISKE FØDERASJONEN / FÉDÉRATION DE RUSSIE

Ves Mir
17b, Butlerova ul. - Office 338 RU-117342
MOSCOW
Tlf: + 7 495 739 0971
Faks: + 7 495 739 0971
E-post: orders@vesmirbooks.ru
http://www.vesmirbooks.ru

SVEITS/SUISSE

Planetis Sàrl
16, chemin des Pins CH-1273 ARZIER
Tlf: + 41 22 366 51 77
Faks: + 41 22 366 51 78
E-post: info@planetis.ch

TAIWAN

Tycoon Information Inc.
5th Floor, No. 500, Chang-Chun Road Taipei,
Taiwan
Tlf: 886-2-8712 8886
Faks: 886-2-8712 4747, 8712 4777
E-post: info@tycoon-info.com.tw
orders@tycoon-info.com.tw

STORBRIANNIA / ROYAUME-UNI

The Stationery Office Ltd PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tlf: + 44 (0)870 600 5522
Faks: + 44 (0)870 600 5533
E-post: book.enquiries@tso.co.uk
http://www.tsoshop.co.uk

USA og CANADA/ ÉTATS-UNIS et CANADA

Manhattan Publishing Co 670 White Plains
Road
USA-10583 SCARSDALE, NY
Tel: + 1 914 472 4650
Faks: + 1 914 472 4316
E-post: coe@manhattanpublishing.com
http://www.manhattanpublishing.com

Council of Europe Publishing/Éditions du Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex

Tlf: + 33 (0)3 88 41 25 81 – Faks: + 33 (0)3 88 41 39 10 – E-post: publishing@coe.int – Website: http://book.coe.int

Europarådets landskapskonvensjon pålegger partene å gjennomføre undervisning i skolen innen aktuelle fag om verdien av landskap og problemstillinger forbundet med vern, forvaltning og planlegging av landskap.

Formålet med dette pedagogiske heftet, *Landskapsundervisning: aktiviteter for grunnskolen*, er å gi lærere ideer til aktiviteter som kan vekke elevenes nysgjerrighet og interesse for landskap ved å be dem tenke gjennom hva de legger i ordet landskap, og å se nærmere på det ut fra ordets miljømessige, sosiale, kulturelle og økonomiske dimensjoner, i tid og rom.

Aktivitetene kan gi elevene tanker om sin egen rolle, som individer og samfunnsborgere, som aktivt engasjerte i landskap.

Disse aktivitetene kan gjennomføres i form av både formell og uformell undervisning.

www.coe.int

Europarådet er den ledende menneskerettighetsorganisasjonen på det europeiske kontinentet. Rådet består av 47 medlemsland, hvorav 27 også er medlemmer av Den europeiske union. Alle medlemmer av Europarådet har signert Den europeiske menneskerettskonvensjon, en pakt utarbeidet for å verne om menneskerettigheter, demokrati og rettssikkerhet. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen fører tilsyn med at konvensjonen implementeres i medlemslandene.

<http://book.coe.int>
ISBN 978-92-871-9083-3
8,50€/17\$US

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE